

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. II.

V Ljubljani, dne 1. novembra 1905.

Leto XXXV.

Rožice.

Naša drobna Anica
V vrtu rož je nasadila,
Pa je prišla slanica,
Cvetje vse je pomorila.

In jokala dan na dan
Revica je sredi vrta;
Njena radost in njen smeh
S cvetkami sta bila strta.

Pa so prišli dedek k nji
In tako ji govorili:
„Oj, ne toži, Anica,
Če so cveti usehnili!“

Prišla nova bo pomlad,
Ž njo veselje, prerojenje,
Lepših dala bo cvetic,
Spet vzbudila vrt v življenje.

Ti pa še en vrt imaš,
Ki naravnemu ni sličen,
Cvétov v njem nebroj dehti,
Vsak še Bogu zdi se mičen.

V srcu ta je lepi vrt,
Čednosti so v njem cvetice;
Pazi, Anica, da tem
Bo vsekdar žarelo lice!

Stepin.

4.254 / 4

Velika in mala kraljica.

(Dalje.)

III.

Marija Antonijeta je zvesto izvršila svojo obljubo, da hoče skrbeti za tujo siroto. Vendar pa ni bila za to, da bi ostala deklica na kraljevem dvoru. Dvorske navade bi škodile skromnosti neizkušene deklice, ki bi se prevzela na svojo nesrečo. Povrnivši se v Versailles je kraljica takoj poskrbela, da se je njena varovanka izročila samostanskemu zavodu v Parizu. Pred vsem naj bi tu dobila dobro krščansko vzgojo, da bi se mogla kdaj uspešno boriti z izkušnjavami sveta in z viharji življenja, pa tudi uriti v onih vednostih, za katere ima največ veselja in zmožnosti, ne da bi previsoko stavila svoje nadeje na bodočnost. Ko bi potem prišla do odločilne dobe življenja, bi si lahko izvolila poklic, za kateri bi imela največ nagnenja. Samo vera in pamet naj bi jo vodili pri volitvi; to je hotela in nameravala kraljica.

Marjetica je imela lepe zmožnosti. Učila se je z veseljem in vnemo, zato so jo kmalu šteli med najodličnejše učenke, kar jih je bilo kdaj v zavodu. Ne slavohlepnost, ampak hvaležnost in ljubezen do kraljice je bilo Marjetici bodrilo pri učenju.

Kraljica pa tudi ni izpustila iz oči svoje varovanke. Večkrat med letom je presenetila zavod s svojim visokim posetom ter je natančno poizvedovala, kako se vede Marjetica. Zanimala se je pa tudi za druge gojenke in ni zapustila nikoli penzijonata, da ne bi bila napravila učiteljicam in učenkam kakšnega izrednega veselja. Razentega je smela Marjetica vsako leto preživeti nekoliko dni v bližini svoje mogočne zaščitnice, kraljice Marije Antonijete.

Šesto šolsko leto se je bilo Marjetici približalo koncu, slovesna razdelitev šolskih daril naj bi je zaključila. Vse je bilo pripravljeno. Kolikor mogoče se je okrasila dvorana, kajti lahko bi se udeležila slavlja sama kraljica, čeprav do sedaj tega še ni storila nikdar. Toda ona je prihajala rada nepričakovano, ker ji ni bilo za sijajen sprejem. Slednjič napoči toli zaželjeni dan. Ob določeni uri se je napolnila dvorana z gojenkami in gosti; samo nekaterih je še manjkalo . . . Kar poči glas: „Kraljica je tu!“ Razburjenost je zavladala med zbranimi, tudi Marjetico je spreletelo nekaj kakor bojazen in veselje hkrati, saj je vedela, da je prišla kraljica največ zavoljo nje. Ni se motila! Marija Antonijeta je bila ta dan samo gledalka. Razdelitev darov se je vršila redno, da je prišlo do Marjetičenega razreda. Srce je jelo deklici naglo biti; čutila je, da jo opazuje kraljica, dasi se ni upala pogledati okrog sebe. Kar zasliši svoje ime prvič . . . drugič . . . tretjič itd. Naposled je imela celo goro knjig in daril pred seboj. Součenke ji niso kar nič zavidale njenih odlik, kajti njeno skromno in prijazno vedenje ji je pridobilo srca vseh. Seveda je uplivalo tudi to, da se je zanimala zanjo kraljica. Po razdelitvi daril je spremljala voditeljica ustava kraljico v naj-

lepšo sobo vsega samostana, kjer je smela Marjetica pozdraviti svojo visoko dobrotnico. Z vidnim zadovoljstvom je sprejela Marija Antonijeta pridno deklico. „Dete moje“, je govorila s prijaznim glasom, „preverjena sem, da so tvoje učiteljice, posvečene redovnemu stanu, vestno izpolnjevale svojo dolžnost, in jih ni vodil noben postranski namen, ko so te danes toliko odlikovale. Danes si me v resnici razveselila. Izprosi si milost od mene, da napravim tudi jaz tebi veselje.“

„O kraljica moja in gospa“, odvrne Marjetica, „kakor ribo voda, tako obdajajo milost Vašega veličanstva mene, ubogo siroto! Z božjo pomočjo se mi je posrečilo, da sem se vam mogla danes izkazati hvaležno. Kaj naj si želim še več? To, da sem zadovoljila svojo kraljico, to mi velja nad vse zaklade sveta.“

Ta hvaležna čuvstva otroškega srca, izražena tako dvorljivo in toplo, so se omilila kraljici, ki jo je laskanje sicer malo ganilo.

„Glejte jo, malo prilizovalko!“ reče šaljivo, potem pa resnobno nadaljuje: „Marjetica, tvoje plemenito mišljenje mi ugaja še bolj kakor tvoje odlike, ki si jih dobila v šoli. Kaže mi, da si jih res zaslužila. Pa morda imaš vendarle kako željo, katere izpolnitev bi ti bila trajen spomin na današnji dan. Dete, pomisli, pa govori brez strahu! Ni vsak dan prilike, da si izprosiš milosti od kraljice.“

Marjetici se je poznalo, da je razburjena in neodločna. „Da, Veličanstvo“, zajecjla naposled, „imam željo, ali je tako velika . . . tako predrzna . . . manjka mi poguma, da jo izrazim! Nikdar se mi ne izpolni!“

„Nikdar?“ praša kraljica. „Vzletevajo li tvoje želje tako visoko, da jih niti francoska kraljica ne bi mogla izpolniti?“

„Oh, ne, Veličanstvo, moja želja je samaobsebi kaj preprosta. Le neizmerna daljava, ki loči beraško deklico od kraljice, me ovira, da je ne bom dosegla.“

Marija Antonijeta pogleda deklico ostro, kakor da hoče brati v dnu njene duše. „Govôri!“ zapove, „hočem, da govoriš!“

„Oj, Veličanstvo“, zaprosi Marjetica, „želela bi, da me enkrat, vsaj enkrat v mojem življenju blagoslovi roka moje kraljice, kakor me je svoj čas blagoslovljala moja dobra mamica, in da smem vsaj enkrat poljubiti ono blago roko, ki me z dobrotami obsiplje že toliko let.“

Kraljica dvigne ginjena svojo desnico ter pokriža z njo svojo varranko: „V imenu Očeta in Sina in sv. Duha. Amen.“ Potem pa slovesno nadaljuje: „Misli in delaj vedno tako, da se kraljica francoska nikdar ne bo sramovala, da te je blagoslovila in sprejela v svoje varstvo.“ — —

Marija Antonijeta je s svojo spremljevalko zapustila zavod. Marjetici pa je bilo srce tako polno, da se ni mogla koj pridružiti součenkam. Pohitela je v kapelico pred Gospodov oltar in pred njim je razlila svoje polno srce. V koliki obilnosti je pač razsipala njegova roka svoje dari na ubogo siroto! Iz bede in revščine jo je pripeljala roka božja do sreče, kakor bi si je najživahnejša domišljija niti ne mogla predstavljati. Ta spomina vredni dan je Marjetica zaključila z oblubo, podarjeno ljubemu Bogu.

IV.

Minulo je potem par let, a Marjetica je bila še vedno v zavodu. Njena vzgoja je bila že dokončana, one odlike so bile pravzaprav nje završetek; vendar jo je kraljica še pustila v materinski oskrbi izvrstnih odgojiteljic; boljšim rokam bi je sploh ne bila mogla izročiti. Saj Marijetica ni imela sorodnikov, ki bi jo želeli v svojo sredo ter po izstopu iz zavoda ščitili pred nevarnostmi sveta. K sebi na kraljevi dvor je pa Marija Antonijeta iz premnogih vzrokov ni marala vzeti. Kajti za navadno službo je bila preolikhana in preduhovita, imela je prednosti in svojstva, ki bi jo krasila tudi v najvišjih krogih. Tem nasproti pa kraljica tudi ni smela prezirati predpravic visokega plemstva in sprejeti deklico najnižjega stanu med svoje dvorne gospe.

Seveda kraljici sami bi ne bilo treba odgovora dajati o svojem ravnanju, ali Marjetica bi bila sredi zavisti in hudobnih nakan oholih dvornikov. To je Marija Antonijeta dobro vedela, zato je pustila svojo varovanko v samostanskem zatišju, da ondi uživa blaženo srečo nedolžne mladosti.

Marjetica je umela blage namene svoje kraljeve dobrotnice pa je ostala prav rada v samostanu, ki ga je najraje imenovala svoj „ljubi dom“. V resnici se je čutila srečno in ni si želela posvetnega veselja. Saj jo je svet nekdam kot ubogo siroto suval tako trdosrčno od sebe. Vendar si je pa večkrat želela, da bi smela preživeti svoje dni v službi svoje ljubljene dobrotnice.

Tudi sredi vesele igre se je umni deklici večkrat urivala misel, kaj bi bilo iz nje, da je ni božja previdnost tako skrbno čuvala in vodila. V takih trenutkih je globokočuteče srce mlade deklice prekipevalo hvaležnosti do Boga. Spominjala se je pa tudi bede neštetihi otrok, katerim ni bila sreča tako prijazna kakor njej, in ki so še v nevarnosti, da se izgube za vedno, ako jih ne otme usmiljena roka.

Kako rada bi bila pomagala pa otela druge nesrečne otroke, kakor se je nje usmililo najplemenitejše srce! Dolgo je premišljevala, kako bi mogla to doseči; naposled pa se je le odločila za sklep, ki je bil sicer drzen za siromašno devo: Sklenila je, da otvori zavetišče za najbolj zapuščene otroke, da se tako hvaležno izkaže Bogu in svoji knežji dobrotnici. Pariz je imel sicer svoje sirotišnice in zavode za reveže; ali koliko dela je še ostajalo za krščansko ljubezen!

V.

Res je bila Marjetica sama revica, pa to je ni begalo. Saj ji je bila kraljeva družina tako naklonjena. V prijateljski zvezi je bila tudi s hčerami mnogih imenitnih staršev, ki bi gotovo tudi pomagali, da se izvrši lepo delo krščanske ljubezni.

Vednobolj je bila prepričana, da je ta namera naloga njenega življenja. Kajpada je bilo mnogo ovir. Ni si jih prikrivala. Tudi druge izvedene osebe

so ji kazale na težave, ki jih ji bo treba premagati, toda ona je znala razpršiti vsak dvom.

Med tem se je približalo za Francijo tako usodno leto 1789. Kazala so se že znamenja one grozne nevihte, ki je naslednje leto divjala čez nesrečno deželo ter je prizadela toliko gorja. Trezno misleči Francozi so zrlí s strahom v bodočnost. Tudi prej tako jasno čelo Marije Antonijete je jela temniti neka senca, kakor da se ne more oteti hudih slutenj za bodočnost. Je-li pričakovala strašno igro, v koji je morala sama igrati krvavo ulogo?

K sreči je bila tužna prihodnjost za zdaj še prikrita. Zahtevala pa je vendar od Marjetice, da se odloči prejkoprej za ta ali oni poklic. Nekoč pride nenadoma v zavod. Marjetica se je nekoliko prestrašila visokega poseta; šlo je za njen načrt: kraljica ga bo odobrila ali pa ga bo zavrgla.

Marija Antonijeta je začela blizo takole:

„Slutila boš, zakaj sem danes prišla sem. Na tem mi je, da te preskrbim za bodočnost, preden bo prepozno.“ Zadnje besede je govorila z nenavadnim poudarkom. „Tvoja sreča bo tudi meni v srečo. Časa ti ni manjkalo, da si dobro premislila in se za nekaj odločiš. Pričakujem tudi, da mi boš z detinsko odkritostjo odkrila svoj sklep, jaz pa ti nasproti s kraljevsko besedo zagotavljam, da ne bom ugovarjala tvoji volitvi, ako me k temu ne prisili pamet in dolžnost.“

„Preveč milosti!“ de Marjetica globoko ginjena. „Oj, kako mi je prenašati toliko dobrotljivosti! A odpuščanje, Veličanstvo! zaročila se ne bom nikoli. Svoje srce sem posvetila Bogu . . . pa svoji kraljici!“

Marija Antonijeta ni pričakovala take izjave, molče je zrla v deklico, kakor da želi še daljšega pojasnila. Marjetica je ugodila nemi želji rekoč:

„Nekdaj je bila zame srečna, sveta ura, ki je ne pozabim vse svoje življenje. In tisto srečno uro sem Gospodu obljubila, da hočem nadalje le njemu živeti.“

„Katera pa je bila tista ura?“ praša kraljica.

„Ona, ko je mogočna francoska kraljica blagoslovila mene, nekdanjo beraško deklico.“

Tišina je zavladala po tej izjavi. Marjetica si skoro dihati ni upala. Kraljici sta zaigrali dve solzi v očeh. Dve skrajnosti sta se dotikali v njeni duši: tu vzvišeno naziranje o kraljevem dostojanstvu, zunaj v množici pa sovraštvo in zaničevanje za nesrečno kraljico.

Zopet je dvignila kraljica svojo desnico ter prekrizala svojo drago varovanko.

In Marjetica?

Presrečna je prijela za kraljičino roko ter jo vroče poljubila: vdruživ jo je blagoslovila ona mogočna kraljica, ki jo je dičila krona sv. Ludovika, ona kraljica, ki je bila hči in vnukinja mogočnih cesarjev.

„Marjetica“, je nadaljevala kraljica, „ni dobro, ako prašamo pri svojih sklepih samo srce za svet. Najbrž si storila svojo obljubo v hipu posebnega navdušenja. Boš li tudi mogla izpolnjevati, kar si obljubila?“

„Gotovo da, Veličanstvo! Nikdar se še nisem pokesala svoje obljube.“

„Si li tudi premislila, da te tvoja obljuba odstrani zavedno od mojega dvora?“

„Veličanstvo, tudi to sem premislila. Oh! to je zame najbridkejša žrtev,“ odvrne Marjetica s tresočim glasom. Ne želim si sreče, ne bogastva, ne časti; a živeti v bližini svoje kraljice, s slabimi svojimi močmi ji služiti, to bi mi bila največja sreča. Toda, Veličanstvo, naj govorim resnico — še višji je kralj nebes in zemlje, in v njega službi bom našla nadomestilo za žrtev, da se moram odpovedati službi svoje vzvišene kraljice.“

„Umejem te, draga hči,“ reče kraljica, „in preverjena sem, da si si izvolila najboljši delež, ki ti ne bo odvzet. Ali kako naj uredim tvoje zadeve?“

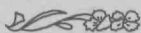
Deklica jame razlagati svoje načrte, začetkom boječe, potem pa z vso zgovornostjo mladostnega navdušenja.

Marija Antonijeta je sicer mnogo ugovarjala, toda nazadnje je le odobrila vse sklepe svoje varovanke: da namreč ustanovi v Parizu zavetišče za najbolj zapuščene otroke. Vendar je bila mnenja, da bi se dalo izvesti to šele v kakih treh letih. Med tem naj bi si pa Marjetica ogledala najboljše zavode te vrste na Francoskem, in če treba, tudi v inozemstvu. Vse drugo potrebno je hotela kraljica sama priskrbeti. S to obljubo je zapustila zavod. — Toda človek obrača, Bog obrne. Ne velika, ne mala kraljica, nobena ni slutila v kako pretresljivih okoliščinah se zopet snideta.

Doslej je Marjetico, izvzemši kratko dobo, sreča tako rekoč nosila na rokah ter ji pripravljala same solnčne in vesele dneve. Po smrti svoje matere je bila res nekaj časa v duševni in telesni bedi; a to jo je ravno pripeljalo do tolike sreče. Še enkrat pa se ji je bližal čas pojizkušnje in trpljenja, da vnovič izve, da Bog tepe tiste, ki jih ljubi.

Kakih šest mesecev je bivala v sirotišnici nekega pokrajinskega mesta, ko pade nekoč čez stolbo tako nesrečno, da so jo nezavestno odnesli na postelj. Prav težko se je poškodovala, zlasti glava je dobila globoko rano.

(Konec prihodnjic.)

Zima.

Oj ta zima, mrzla zima
Kápico sneženo ima,
Da pod njo sladko zaspi
Zemlja mrzle zimske dni.

A nad zemljo veter piše,
Mraz na okna cvetke riše,
Kot bi hotel v gorki hram
Zimskih cvetk prinesiti nam.

A premrzle so cvetice,
In pregorko naše lice,
Pojdi zima in tvoj cvet,
S tabo snežec, mraz in led.

Taras Vaziljev.

Vrhu klanca.

„**C**ast Bogu! Zdaj smo pa dobri. Je vsaj enkrat konec tega hudega klanca!“ tako je hvaležno vzdihnil Mačkov Jernejec, ko je s čvetero vprego pritiral težkoobložen voz na višino.

„Vidiš, takih-le klancev je malo po svetu!“ pripomni spet svojemu pomagaču Lukcu. „Se dobi še semtertja kateri za pol ure, ali po temle pa voziš celo uro, pa še nisi na vrhu.“

Mačkov oče so imeli onkraj hriba obširne gozde smrekovine in jelovine in počasi, leto za letom, so sekali in dovažali debele hlode na domačo žago. Kajpak čez hrib po tem hudem klanecu. Domači sin Jernejec jih je zvozil največ, a vselej se je oddahnil vrhu klanca, on in živina.

Tudi danes je obstalo vse, ko je zaklical Jernejec: „Ooo — oga!“ Še celo domači pes, zvesti čuvaj Čopin, se je ustavil in se obrnil, češ, ali se ni morda pripetilo kaj napačnega.

„Zdaj bo pa boljše!“ reče Jernejec, naravna zavoro pod kolo in se zopet vzravna, da požene: „Tu hot, bist, bistahor!“

Šlo je polahko nizdol. A cesta je postajala strmejša in strmejša, vedno močnejše je silil težki voz proti dolini. „Cik“, je nekaj dejalo. En ud zavorne verige je počil, voz se zažene konjem za noge, ti pa v tek in v dir. Jernejec in Lukec opazita v hipu nevarnost, primeta za ročice, da zadržita voz, toda kaj bo slaboten človek proti taki sili? Kar kadilo se je navzdol, tako je šlo. Namah so bili na ovinku, a tam jih je čakala šele prava nesreča. Vse je šlo čez nasip. Kar odneslo je Jernejca in Lukca tja dol po bregu, vprega pa je ostala na tleh poleg prevrnjenega voza.

Dosti sta dobila voznika, vendar preveč ravno ne. Nekaj časa sta bila nezavestna. Zvesti Čopin je bil precej pri nji. Vohal je zdaj tega, zdaj onega, ogledaval, obletaval, dokler se ni spustil proti domu. Tam skoči k očetu, jih milo pogleduje, nalahno cvili, prijazno laja; skoči k materi, dela isto; steče nekoliko po cesti nazaj, se ozira, se vrne zopet in zopet pogleduje, zopet cvili, zopet laja in prosi . . .

Domači so končno le uganili, da mora nekaj biti. Vedeli so, da je šel pes z Jernejcem.

Kako veselo jo udari Čopin po cesti, ko vidi, da hite oče za njim. Pohitita navkreber. Ko prideta do ovinka, sta že bila oba voznika pri konjih in sta počasi reševala živino iz zamotov. Dosti truda in dela in mnogo časa je bilo treba, da so vse vravnali. Posebno hudega pa ni bilo nikomur, vendar pa je dobil vsak kaj za spomin, še celo močni voz je šepal na stran in milo škripal proti domu.

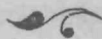

„Nizdol bo boljše“, je menil Mačkov Jernejec, in tako jih meni še mnogo drugih. Vendar pa to ni res. Pač je nizdol ložje, toda ne boljše, temveč nevarnejše. Res po klancu gor trpé ljudje in živina, a nesreče se zgodé navadno le po klancu dol, kjer se vozi ugodnejše.

Taka je tudi z vožnjo po cesti našega življenja. Mnogo varnejši potujejo oni, ki hodijo strma, težavna pota trpljenja, kot oni, ki se sprehajajo po cestah veselja in ugodnosti. Koliko učenjakov in veljakov je hodilo prva svoja leta, leta učenja, po poti ubožstva in siromaštva — pa so jo privozili do časti in slave; mnogo jih je pa, ki so sedeli v mladosti pri polnih skledah, na stara leta jim pa trda prede. Zato pravi latinski rek: *Per aspera ad astra*, po grapavem se pride do zvezd. Isto resnico nam je povedal tudi Zveličar: „Tesna je pot, katera pelje v življenje“, in „prostorna je pot, katera pelje v pogubljenje, in veliko jih je, kateri hodijo po nji“.

Ferd. Gregorec.

Iz dežele bajk in basni.

37. Žabje-mišja vojska.

(Prosto poslovenjeno.)

(Dalje).

II.

(Miši napovedó žabam vojsko. Kako se je vršila in kakó skončala.)

Ker princa Drobotnojeda in njegovih spremljevalcev že več dni ni bilo domov, si je mislil kralj Mnogoglod, da so na lovú zašli. Zato je razposlal poslanece na vse strani, da poiščejo ponesrečence. Ni dolgo trajalo, pa se vrnejo nekateri vsi potrti na kraljev dvor, da sporoče, kaj se je pripetilo princu in njegovim spremljevalcem, in kako sramotno so se žabe vedle proti njim. Zdaj pa nastane glasno mrmranje in vršanje med mišmi. Kraljica Sladkojeda je omedlela, princezinje pa so tako glasno plakale, da je bilo skoraj nespodobno. Vitezi in dvorne gospe so obupno vile roke, vsi pa so oblekli žalne obleke. Kralj Mnogoglod je bil neutolažljiv. Njegova žalost je bila tako silna, da je v časih kar besnel. „Zakleta bodí vsa moja država!“ je vpil in si rval dlako iz kožuha. „Sova naj požre vse moje otroke, dehor naj pogoltne mojo ženo in jež mene samega, ako se ne bom maščeval zaradi smrti ljubljenega princa!“ Potem pa je sklical vse svoje kneze in državnike na posvetovanje ter jih ogovoril tako-le: „Gorje meni! Naša država je osirotela, kajti vsi moji sinovi so pomrli. Prvorojenčka je požrla podlasica, ko je bil še v zibelki; drugega je iztrgal Mijavkač iz mojega naročja; tretji je lakote in obupa umrl v mišnici; Drobotnojed pa, ki mi je lajšal in slajšal dneve moje starosti, ki je bil ljubljenec vse države, oj, ta pa leži v mrzlih valovih in to zavoljo zvijače in prekanjenosti tega oholega

Mehureža.“ Tako je govoril kralj. Ko je pa prenehal z govorom vsled bolesti in žalosti, je nastalo zamolklo mrmranje med navzočimi. Knezi so udarjali ob svoje meče in kričali: „Smrt in poguba žabjemu rodu! Bodi vojska! Kvišku, kralj Mnogoglod, vodi nas v boj!“ Le eden izmed navzočih knezov je pomenljivo zmajeval z glavo; to je bil stari Ljubomir vitez Skrivač. V dobro premišljenem govoru je pojasnjeval, da je vojska bedarija, zavoljo nje da je bilo že prelite mnogo nedolžne krvi. „Vojska povzroča sovražniku in prijatelju mnogo zla, zato je vendar pametnejše, da se izlepa poravna navzkrižje. Pošljite odposlanca h kralju Mehurežu, naj pride na naš dvor, kjer bo delal pokoro za storjeno grozodejstvo. Ako pa ne pride, izkusite ga ujeti skrivoma, ko se bo izprehajal na obrežju med vrbami, ali pa kadar gre na mušičji lov. Potem ga pa usmrtite za njegovo hudodelstvo.“

Prezirljivo in zaničljivo je gledal kralj Mnogoglod starega moža ter ga nahrulil: „Kaj, stavec, tako se bojiš za svojo grbasto kožo! Ostani doma, strahopetec, in zarij se v najskrivnejšo luknjo! Kdor se pa hoče veseliti moje naklonjenosti, oborôži se s kopjem in mečem, v treh dneh se prične krvavi ples — vojska!“

„Začni se!“ je zaklical nestrpno Polizec iz Pladnika. „Sramujte se bojazljivosti, Ljubomir plemeniti Skrivač! Smo mar mi strahopetni zajci, ki se puste preganjati od psov in bi se ne postavili v bran? Mi nismo! Ako je kača užaljena, nabrusi svoj strupeni zob; bučela se brani s svojim želom, mi pa hočemo naučiti kozjih molitvic širokoustne regljavke z udarci, sunki in ugrizi. Starci naj pa doma premotrivajo in preudarjajo, mi mlajši pa se gremo borit za našega premilostivega kralja!“

„Tako je!“ so kričali navzoči knezi. Nato so se razšli, da skličejo in oborože svoje podložnike. Oj, to je bilo takrat živahno v mišjem kraljestvu! Neštete množice mišjih vojščakov so se izprehajale po mestih in vaseh. To je bilo kovanja, piljenja, šivanja, snaženja, tolčenja, žaganja, rezljanja in potenja! Nista še minila dva dneva, že je bilo oboroženih na tisoče mišjih vojščakov ter zbranih pod raznimi prapori. Nepopisno navdušenje je vladalo vsepovsod. Slikovito opravljeni vojskovodje so vežbali svoje trume ter jih osrčevali z vznesenimi govori. Vojščaki pa so si dopovedovali junaške čine svojih pradedov ter prisegali, da hočejo uničiti žabje kraljestvo za vedno.

Napočil je dan odhoda. Še poslednjikrat je žena podala možu roko, otroci so se jokaje poslavljali od svojih očetov, brat je stiskal desnico bratu, in solznih oči je gledala mati za svojim hrabrim sinom. Le starčki, žene in otroci so ostali doma, da bi vršili poljska dela, pripravljali obvezila in nabirali zdravilnih zelišč. Nekateri pa so nabirali tudi milodare za ponesrečene vojščake, njih vdove in sirote. Medtem pa je poslal kralj Mnogoglod štiri najboljše trobentače k jezeru, da napovedó žabam vojsko.

Kakor hitro so zadonele trombe, je oživel na hip vse bičevje. Nepregledna množica žab in žabic je stegovalo svoje glavice iz vode, zvedavo pričakujoč, kaj bodo povedali prišleci. Eden izmed trobentačev spleza na razglasilni steber, to je bila velika skala, ki je štrlela pri bregu iz zemlje,

ter jame s krepkim glasom govoriti: „Kralj Mnogoglod, vladar vseh miši na božjem svetu, vam napoveduje po meni odposlancu v ojsko, ker je kralj Mehurež umoril njegovega sina s hinavska zvijačo. Prav na tem kraju, kjer se je izvršil umor, našle bodete ve žabe v krvavi bitki svoj pogin. Pripravite in oborožite se, kakor hitro morete, ker naša vojska je že na potu proti vam. Sem dospe gotovo v treh dneh!“

Izbuljenih oči so strmele žabe na oznanjevalca in se niso malo čudile njegovemu predrznemu govorjenju. Komaj pa je napovedovalec odšel, pohitele so žabe z velikim hruščem na kraljevi dvor, kjer je Mehurež se svojci sedel ravno pri obedu. Začuvši pa vrišč in ropot, stopi na balkon in vpraša: „Kaj pa se je zgodilo, ljubi moji, da ste tako razburjeni in vznemirjeni?“ Vse navskriž je vpilo in le z največjo težavo je razumel Mehurež, da je ravnokar napovedal mišji odposlanec žabjemu rodu vojsko.

„Sem li jaz kriv“, reče kralj Mehurež hladnokrvno. „Li nisem mišjega princa vzprejel gostoljubno in mu izkazoval vse časti, kakor zahteva dostojnost? Ali niste vsi videli, da sem ga na svojem lastnem hrbtu nesel, da bi ga privedel na svoj dvor? Zakaj pa je v to dovolil, ako je vedel, da ne more prenašati vode, in se je je preveč napil, zraven pa še pozabil pravočasno zapreti svoja usta. Radi teh budalosti ne zadene mene nikaka krivda in odgovornost. Ako ne uvidi tega njegovo Veličanstvo, prinčev oče, moram reči, da je jako slab mislec in sodnik. Naj le pride starec s svojo vojsko nad nas! Zgrabili bomo te budalaste miši pri repih in pri ušesih in jih zagnali v jezero, kjer naj obžalujejo svojo nepremišljenost.“

„Prosim besede, Veličanstvo!“ zakliče debela žaba, ki je stala v sredi gnječe. „Ne pustimo se tako lahko pregovoriti in preslepiti, posebno, ker vemo, da je zelo nevarno spuščati se z mišmi v krvav boj. Le predobro nam je znana njihova zvijača in zlovoljnost! Kaj pa, ko bi jim prišlo na um, da bi jezero izpodrile in izpodluknjale, da bi potem odtekla vsa voda? Kje naj bi iskale me zavetja in skrivališča pred njihovimi ostrimi zobmi in kremplji? Zatorej je moj nasvet ta: pošljimo k mišim poslanca ter jih prosimo za mir. Bolje je, da jih potolažimo z denarjem, nego s krvjo.“

„Da, da“, so klicale žene vsevprek, „bolje je dati denarja, kakor kri, kajti z mišmi se vojskovati, je nevarna stvar. Ako pa že mora na vsak način teči kri, pa naj se bojuje kralj Mehurež sam, saj je edino on vtopil mišjega princa. — „Grrr, koaks, grrr - rrrak - koaks!“ povzdigne svoj glas vojni minister grof Pumf in reče: „Sramuj se vsak, ki si upa ugovarjati presvetlemu kralju in mu nasprotovati ter mu nasvetovati tak mir, ki bi bil največja sramota za ves žabji rod. Proč, ve ženske, in ne brigajte se za državne zadeve! Vsi možje pa, ste li bojazljivci in strahopetci? Ali niste izvrstno izvežbani v bojni umetnosti, bodisi na suhem, bodisi na vodi? Li nimate orožja, ki bo navdalo sovražnika s strahom in grozo?“

V imenu postave vam zapovem, da se takoj zberete na prostor, kjer imate zbirališča in posvetovanja. Povejte vsemu žabjemu rodu, naj se v dveh dneh pripravi vsak bojevnik za vojsko. Odprite shrambe, kjer hranite orožje in drugo bojno opravo. V osemindesetih urah mora biti zbrana vsa vojska

v bičevju pri sokolovi skali blizu obrežja. Tamkaj udarimo na sovražnika, da pokažemo tem skledolizcem in luknjerilcem, kaj znamo me žabe. Naših otrok otroci pa nas bodo slavili v pesmih in slavospevih: „Korak - kvik, kvak - kvik, kviktorija.“

* * *

Ko so žabe to začule, so bile tako navdušene, da so jele na vsa grla peti svojo bojno pesem: „Kvak - kvik, korak - kvik, kviktorija!“

V jutro tretjega dne, ko so miši še sladko spavale, so se približale nekatere žabe njihovemu taborišču. Dasi so se plazile jako tiho in skrivnostno, vendar jih je takoj opazila mišja straža, ki je z mogočnim glasom zaklicala: „Stoj, kdo tukaj!“

„Prosimo“, povzame Zelenec, kot vodja žabjega odposlanstva, „veleslavna straža nas blagovoli javiti svojemu mogočnemu kralju, kot parlamentarje ali posredovalce, poslani od njega Veličanstva, kralja Mehureža.“

Kmalu se je vrnila odposlana straža ter izjavila, da je kralj pripravljen vzprejeti jih. Mišje Veličanstvo jih res sicer ni vzprejelo preprijazno, vendar je milostivo poslušalo poslanca. Ko pa je Zelenec pripovedoval, da je kralj Mehurež voljan, dasi ni kriv smrti princa Drobtinojeda, dvobojevati se z mišjim Veličanstvom, samo da se ne bode po nepotrebem prelivala nedolžna kri, tedaj je vskipel Mnogoglod in razkačen zakričal: „Povejte svojemu golobučnemu Mehurežu, če ga dvo boj tako zelo veseli, je vsak izmed mojih bojnikov pripravljen, da mu prekolje njegovo golo bučo. Sicer pa trideset tisoč takih širokoustnežev, kakeršni ste vi, ne da zadoščenja za smrt mojega ljubljene ga princa.“

Tako je kralj povedal.

Ta osorni odgovor, še bolj pa strahoviti pogledi kralja, so preplašili posredovalce tako zelo, da so v diru zapustili mišje taborišče. Z nepopisnimi težavami in po skrivnih potih so srečno dospeli do jezera, ne da bi jih bili zasledili preganjalci. Ko so pa povedali njega Veličanstvu, kako sramotilno in zaničljivo je odgovoril mišji kralj, je skočil Mehurež urno na svojega konja ter zapovedal vojskovodjem, naj postavijo bojne čete v red in vrsto.

Kaj lepo je bilo videti, kako slikovito so bili oboroženi in opravljeni žabji vojščaki. Listi bičja so bili njihovi meči, sulice so imeli iz travnatih bilk, čelade iz polževih hišic, pšice iz ribjih koščic, loke pa iz slamnatih bilk. Kdor ni šel peš, je jezdil paglavčka, ki je preskočil s svojim srčnim jezdecem vsakatero oviro. Malokateri vojskovodja se je še mogel ponašati s tako mogočno in veličastno vojsko jezdecev in pešcev, kakor jo je imel kralj Mehurež.

Zadovoljno in zmagovito je opazoval kralj svoje mnogoštevilne polke, ki so korakali mimo njega, dočim je on sukal svojega konja po velikem listu vodne rože. Pa tudi vojaki so bili ponosni na svojega kralja; kajti tako lepo in ponosno ni znal nihče sedeti na konju, kakor on; posebno pa danes, ko je bil tako krasno in bogato opravljen. Pleča in hrbet mu je pokrival zelen plašč iz posušene martinčkove kože. Na glavi je nosil

bliščečo krono iz polževe hišice, odičeno z rdečim peresom. Široki vrat mu je oklepal ličen ovratnik iz čistih biserov, za ščit pa mu je bila pisana lupina želvina. Na levi strani je visel kralju bridki meč, ki se je svetil kakor solnce, v desnici pa je držal težko sulico, katero bi bili držali komaj trije drugi. Tako je bil zavarovan vsakemu udarcu, sunku in vbodu. Vse mu je kričalo gromoviti: Živio! Zdajci pa da kralj povelje: „Stoj!“ — in vsa mogočna truma obstane, kakor en mož ter upre vanj oči. On pa povzdigne glas in reče: „Žlahtni grofje in baroni, srčni vojščaki moji! Moje kraljestvo je v nevarnosti; bliža se mu sovražna mišja vojska, da maščuje smrt princa Drobtinojeda. Bodite srčni in neustrašeni na vodi in na kopnem! Pazite posebno na to, da bodete pridajali sovražniku dobroumerjene udarce in smrtonosne sunke. Ne bodite nikomur prizanesljivi! Varujte se edino tega, da mi ne ubijete ali ne ranite mišjega kralja, ker hočem in želim jaz, da sam prebodem njegovo hudobno srce!“ Po teh besedah zaori urnebesni krik, vrišč, ropot in žvenket, da bi bil človek lahko oglušil.

Jedva se je polegel hrup med žabami, že ugledajo, kako korakajo mišje bojne čete, valeč se iz bližnjega gozda. Imele so tako svetlo bojno opravo, da so si morale žabe z levicami zakrivati oči, ker jim je svetlikanje jemalo kar vid, in ker bi drugače niti videti ne bile mogle, kak nastop bo zavzel sovražnik. Pa tudi miši so bile dobro oborožene. Meči so jim bili iz dvoreznega stekla. Oklepi in čelade so se svetlikale kakor najfinejši rogovi. Strelci so imeli puške iz kurjih peres, skozi nje so pihali lečo in grah sovražniku v obraz. Nekateri pa so imeli loke iz ptičjih reber, za pšice pa smrekove igle. Zopet drugi so imeli srpe, kose in bodala, kovana iz čistega ekla. Naredili so jih jim njihovi prijatelji palčki.

Kakor Mehurež je bil pa tudi Slaninoliž opravljen kraljevski. Krtov kožuhek mu je služil kot plašč in njegova krona se je svetila že od daleč kot čisto zlato. Bil je videti ponosen in odločen. Jezdil je krepko poljsko miš, ki se je vpenjala in obnašala kakor besna, ako jo je kralj le količkaj zbedel z ostrogami. „Slava, slava!“ so mu vpile miši, ko so videle to divje jezdenje. „Na mnoga leta, kralj Mnogoglod! Slaninoliž nas vodi k zmagi in slavi!“

In kralj prične:

„Prejasni vitezi iz slavnih rodov! Zvesti moji vojščaki, nepremagljivi borilci, rabite svoje bridke meče z vso neustrašenostjo in borite se z njimi na življenje in na smrt! S tem se ne bode širila le slava velikega mišjega kraljestva po vsem širokem svetu, ampak maščevana bo tudi smrt našega pokojnega princa Drobtinojeda?“ Kar nastane strahovito žvižganje in piskanje miši; leča, grah in pesek se usuje po bičevju, kakor bi padala gosta posipica ali „babja jeza“. Žabe zakvakajo in zaregljajo, od jezera zafrče pšice na mišjo vojsko, kakor bi letelo milijone mušic. Bolj in bolj se zblížujeta sovražni trumi. Boj prihaja čimdalje srditejši in silovitejši. Tu se čujejo zmagoslavni glasovi, tamkaj zopet stok in tarnanje premagancev. Ponekod je videti posamezna bojavnika v dvobojih. Na vseh koncih in krajih pa se zaganjajo miši in žabe druga v drugo, sujejo, bijejo, sekajo, nabadajo, da

teče v potokih žlahtna kri. Kako bi mogli popisati vse slavne čine poetinih junakov obeh strank; povedati, kako se je prelomil marsikateri meč, ki je bil že ves oblit s krvjo, kako se je odvzela marsikatera zastava sovražniku, kako so jemali umirajoči junaki slovo od svojih tovarišev, — ne bi bilo povesti ne konca ne kraja.

(Konec prih.)

38. Osel in lisica.

Stric osel je služil mlinarja in mu nosil dan za dnem žito v mlin, moko pa v mesto. Ta enolična služba se je zdela sivcu pretežka. Mislil si je namreč: „To je vendar prehudo! Drugi jedó kruh, jaz pa, dasi nosim žito in moko, moram otepati le slamo. To ni prav, tako ne more dalje!“ Sklene torej, da zapusti mlinarja ter si poišče drugo službo. In kakor sklene, tako tudi stori.

Udinja se pri nekem kramarju, meneč, da se mu kaj zboljša. Ali kramar mu naloži raznolike šare ter ga končno še sam zajezdi in goni z bičem, da bi prepozno ne prišla na semenj. Toda bore osel koraka pod obilo težo le počasi in res prideta s kramarjem malo prepozno na trg. To pa moža tako razjari, da neusmiljeno premlati ubozega osliča z okovano gorjačo, in ga priveže k steburu ter ga pusti ves dan brez jedi in pijače. Oh, ubogi osliček, koliko je pretrpel! In vrhu vsega je bil še tako nerodno privezan, da ni mogel ni leči, niti se kako odpočiti.

V tej revi in stiski se domisli brižni osel svojega prejšnjega gospodarja ter se kesá, da ga je zapustil. Ker se mu je pa pri kramarju godilo čimdalje huje, ga nekega dne skrivaj zapusti ter gre prosit mlinarja, naj bi ga zopet sprejel v službo. Ali ta ga noče.

Odide torej h krznarju služit. Temu pomaga nositi kože. Ali krznar je bil sirov mož in trdega srca. Ob vsakem koraku je vpil nad oslom ter ga pretepaval po golih rebrih, da se je revež tresel kakor šiba na vodi. To grozovito, nečloveško ravnanje krznarjevo osla neizmerno užali. Ko pride neki večer ves pretepen in na pol mrtev domov, jame glasno pa milo rigati in debele solze se mu usujejo iz oči.

Njegov jok in stok zasliši strina lisica. Radovedna priteče pogledat, kaj to pomenja. Zagleda osla in ga začudeno pokara: „Kaj pa ti je, stričko, da tako milo javkaš?“ Pa osel ne more v velikih bolečinah niti odgovoriti. Zvita lisica, ne bodi lena, zgrabi v kotu škopnik slame ter mu ga podá rekoč: „Vzemi, vzemi, stričko, ta-le škopnik, obriši se in povej mi, kje te boli.“

Nekoliko potolažen vzame osel škopnik ter si obriše solze. Potem pa lisici potoži rekoč: „Ni uda zdravege na mojem telesu. Krznar me huje pretepava ter reži nad menoj: „Grdi muš, grdi muš, punf!“ Krči se mi srce, ko premišljujem svojo grozno revo, pa mi ni jasno, kaj krznar pravzaprav namerava, da me tako neusmiljeno mlati in klesti.“

Premetena lisica se mu nasmeje in dé: „Res, hudoben je tvoj gospodar! Zdi se, da te misli trpinčiti tako dolgo, dokler ne pogineš, potem pa te odere, kožo ustroji in jo proda za bobne.“

Ko osel zasliši trpke besede lisičine, obupa popolnoma, zavali se po tleh, brca z nogami in strahovito zariga.

Lisica pa se mu porogljivo posmehne in reče: „No, zdaj pa res vidim, da si pravi pravcati osel, ko še tega ne veš, da mora trpeti, kdor služi — in naj služi kjerkoli.“

Prived. Jos. Belič.

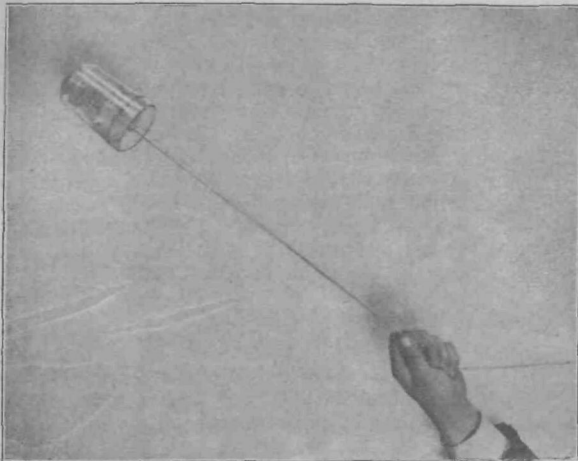

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(IV. Naokrožno gibanje, sredobežnost, sredotežnost.)

Priveži kozarec (slika št. 22) prav trdno na dosti močno vrstico, naliž vanj vode in ga zavrti s koncem vrvice v krogu. Opazil boš, da se voda ne bo izlila, ampak da bo v vseh legah kozarca ostala mirno v njem, tudi takrat, ko bo došel kozarec v krogu najvišje. — Najbrže si tudi že videl cerkvenika ali pa ministranta, kako je vrtil oglje v kotličku za kadilnico, da je jelo žareti, in oglje ni padlo iz kotlička. Priprost poizkus je to, a vendar te

Štev. 22.

nauči preimenitnih naravnih sil, ki jih je položil Stvarnik v stvarstvo. Lahko tudi privežeš kamen na nit ter ga vrtiliš v krogu okrog središča, ki je v tvoji roki. Čutil boš, da je pri tem vrtenju nit bolj ali manj napeta in sicer takrat bolj napeta, če je kamen težji ali če ga hitreje vrtiliš. Ta napetost lahko tako naraste, da se ti nit pretrga, in kamen bo odletel z vso silo v smeri dotičnice (tangente) onega kroga, v katerem se je vrtil. Isto bi se tudi zgodilo, ako nit izpustiš iz roke. Kaj pomeni ta napetost niti, in da kamen odleti, če se nit pretrga ali če jo izpustimo?

V krogu gibajoča se telesa silijo na to, da bi se vedno bolj oddaljila od krogovega središča,

zato čutiš, da se ti hoče kamen iztrgati iz rok. To silo imenujemo *sredobežnost* ali *sredobežno silo*. Ta sila je tudi pri poizkusu s kozarcem, ki je z vodo napolnjen, vzrok, da se voda ne izlije, ker beži od središča. Pa ostanimo pri poizkusu s kamenom.

Dokler je trdnost niti večja, nego sredobežnost, se giblje kamen v krogu, če pa sredobežna sila tako naraste, da se nit pretrga, pa kamen odleti. Trdnost niti tvori v tem slučaju ono silo, ki drži kamen, da ne odhiti od središčne poti, in se imenuje sredotežnost ali sredotežna sila. Je še več mičnih poizkusov, ki pojasnjujejo nauk o sredobežnosti in sredotežnosti, a naj za zdaj zadostujeta le ta dva preprosta poizkusa. Tudi v vsakdanjem življenju mnogokrat lahko opazuješ ti sili, n. pr.: jahalec, ki jezdi v krogu, se mora nagibati proti središču kroga; kolesar, ki napravi ovinek v krogu, se tudi nagne proti središču: vse zato, da ga moč sredobežne sile ne premaga in da ne pade v smeri tangente. Poglej voz, ki se pelje po blatni cesti, kako tu odskakuje blato s koles. Videl boš, da odletava blato vselej v smeri tangente od kolesnega oboda.

Sredobežna sila more postati celo nevarna. N. pr. vsled delovanja te sile se lahko razleti brus ali še celo mlinski kamen na kosce, ako vsled silno hitrega vrtenja sredobežnost premaga tisto moč, ki skupaj drži posamezne delce kamena.

Rekli smo, da sta sili, ki smo ju opazovali na teh preprostih poizkusih, in stvarstvu preiminitnega pomena; temeljni sili sta, ki držita v medsebojnem ravnotežju vse svetove in po katerih je uredil Vsemogočni gibanja svetov. Vsled delovanja teh sil obkrožuje luna našo zemljo, se suče zemlja in se sučejo druge premičnice v okroglih potih okrog solnca, ki je za vse naše osolnčje središče privlačnosti, sredotežnosti ali težnosti, kakor tudi kratko imenujemo to silo. Velikost sredotežnosti v primeri s sredobežnostjo je vzrok, da naša zemlja in njene sestre, premičnice, ne odleté v neizmerni svetovni prostor v svojo pogubo. Sredobežnost v prelepem sorazmerju s sredotežnostjo pa je vzrok, da zemlja in druge premičnice ne padejo v svoje središče, v solnce. Kako lepo je vse to uredila neskončna Modrost božja!

Nebeška lestvica.

(Naloga. — Priobčil „Internus“.)

Nadomestite številke s črkami in sestavite deset besedi tako, da bodo prve in zadnje črke pomenile dve besedi, ki odločujeta naše zveščanje.

11	9	10	11	
10	8	3	10	
7	4	6	7	
6	2	9	6	
12	3		9	
5	2	11	7	
7	1	10	2	4
1	5	2	11	7
2	10	7	8	
6	7	10		

(Rešitev in imena rešilcev v prih. štev.)

1. Avstrijsko mesto.
2. Slovstveno delo (so-stavek).
3. Del hiše.
4. Rimski cesar.
5. Sad gozdnega drevesa.
6. Doba časa.
7. Odbran del društva.
8. Orodje
9. Slaven pisec basni.
10. Del obraza.

Novi listi in knjige.

Spisi Krištofa Šmida. XIV. zvezek: **Povodenj.** — Kartuzijanski samostan. Cena: broš. 60 h, kart. 80 h; po pošti 10 h več. — Prva povestica je jako primerno beililo že za manjše učence. Huda povodenj je nenadno prihrula v neko vasico poleg Drave, kjer je zadovoljno živel s svojo dobro družino skrbni gospodar Martin Erjavec. Kar po noči so morali bežati. Rešili so si le življenje. Najmanjšega otroka pa je v zibelki odnesla povodenj. Oteli so ga v drugem kraju in plemenit trgovec se ga je usmilil ter ga skrbno vzgojil. Po božji previdnosti so se vsi zopet sošli, in so bili zelo srečni in hvaležni predobrotljivemu Bogu. Pristrčno in ganljivo je to povedal Krištof Šmid; tudi tega ni prezrl, kako vrolo je izvršil svojo ulogo domači kužej, zvesta živalica. — Druga povest: „Kartuzijanski samostan“ je pa namenjena bolj za ljudstvo in morda za odraslo mladino.

Listnica uredništva.

Zvonko Potoški: Vprašate, kaj mislimo o teh poizkusih. Da niso in ne bodo, dokler vam pesnikovanje ne bo bolj resno delo. — **Jos. Fr.:** Ne bo, ne bo, to je pretrdo! — **Br. Brankovič:** Le en par jih je našlo milost.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.